

Nr 112.

Af herr **Kjellén** m. fl., om ändring af §§ 56 och 58 riksdagsordningen.

Med riksdagsarbetets växande omfattning framstår allt klarare nödvändigheten att ur riksdagsordningen utrensa de byråkratiska former och omvägar, som ännu här och där stå i vägen för en praktisk behandling af ärendena.

Som ett sådant hinder torde man numera vara allmänt ense om att betrakta kamrarnas ovillkorliga skyldighet att till omständlig och hänsynsfull behandling upptaga hvilken idé som helst som händelsevis upprunnit i en folkrepresentants hjärna, endast den håller sig inom området för något ständigt utskotts uppgifter och icke är uppenbart grundlagsstridig. Huru omogen, huru förflugen, huru för Riksdagen själf nedsättande idén än är — och riksdagsmandatet bjuder tyvärr ingen absolut garanti mot dylika möjligheter — så är Riksdagen lika fullt med nuvarande lagstiftning skyldig att till den enskilde projektmakarens behag sätta sin tunga arbetsapparat i gång, öka utskottens redan förut stora bördor, upptaga den knappa tiden och fördyra sina dryga kostnader, allt för att komma till ett resultat, som redan från början varit själfklart.

Vi tala nu om rena okynnesmotioner och öfverhufvud om »dödfödda» projekt. Utan tvifvel föreligga här möjligheter till ett högeligen olämpligt slöseri med Riksdagens tid och arbetskraft. Uppmärksamheten har i de senaste dagarna kommit att starkt riktas på detta missförhållande, och från olika partiläger ha yppats önskingar att få bot för detsamma, till lättnad för det parlamentariska arbetet ej mindre än till bättnad för det allmänna.

Men problemets lösning försvåras därigenom, att en mycket omhuldad princip står vakt om den nuvarande ordningen, nämligen den fria motionsrätten. Den enskilde riksdagsmannens fulla och fria initiativ är en eröfring af så pass sent datum och med så starkt säte i nuvarande riksdags-

skick, att man icke kan förutsätta mycken resonans för inteckningar i detsamma (t. ex. genom fordran på lagstadgadt antal namn under hvarje motion, ett antal som finge vara icke så litet, om garantien skulle ha någon effektivitet). Senast den 1 maj i år afvisade kamrarna ett reformförslag af det uttryckliga skälet, att det utgjorde ett ingrepp i denna princip. Den praktiska uppgift, som möter lagstiftaren i det här upptagna ämnet, är således den ömtåliga att bryta udden af ett själfsväld utan att skada den frihet, ur hvilken det upprunnit.

En lösning, som härvid synes ligga nära till hands och som äfven har inhemska anor, är den att sälla de enskilda initiativen i en Riksdagens nämnd, som alltså skulle äga att utan vidare, eller med vad till kamrarna själfva, afföra dem från riksdagsordningen. Denna ställning hade under vår s. k. frihetstid ständernas »Urskiljningsdeputation» (1723 års riksdagsordning § 15, instruktioner af 1748 och 1760), och man återfinner den i samtiden i det republikanska Frankrikes »commissions d'initiative» (1876 års arbetsordningar för kamrarna). Vill man anpassa denna metod till våra nuvarande institutioner, så erbjuder sig närmast *talmanskonferensen* som ett dylikt »säll» till bortsortering af olyckliga reformförslag, gifvetvis här med kammarens eller kamrarnas samtycke efteråt. En sådan anordning skulle emellertid möta en del formella svårigheter, icke minst på grund däraf, att denna talmanskonferens själf saknar grundlags helgd (den hvilat nu endast på de reglementariska föreskrifternas för Riksdagen § 3, 1:o). Däremot finnes en annan utväg, som synes ännu enklare och genare, och dock lika säkert, föra till det åsyftade målet.

Denna väg är i själfva verket angifven af Andra kammarens talman i det yttrande, hvarmed han den 4 dennes motiverade sin vägran att proponera remiss å motionen i kammaren nr 318. En sådan vägran, heter det där i slutet, »bereder kammaren den enda lagliga möjligheten att, om den finner skäligt, själf afklippa behandlingen af en fråga, som till sitt innehåll är af natur att tillhöra ständigt utskotts behandling». Härmed synes talmannen ha satt fingret på den punkt, där det här ifrågavarande missförhållandet har sin härd, nämligen första klausulen i § 56 riksdagsordningen.

Paragrafen lyder nu: »Konungens propositioner, så ock motioner i ämnen, som tillhöra ständigt utskotts behandling, kunna icke till afgörande i kamrarna företagas, innan utskott däröfver afgifvit yttrande. Angår motion annat ämne, och rör det ej kammaren enskildt, kan motionen ej utan remiss till utskott bifallas. Frågor, som röra någondera kammaren enskildt, må genast afgöras».

En analys af paragrafen uppdagar tre grader af »helighet» hos det

enskilda initiativet. I den första och högsta kan kammaren säga *hvarken ja eller nej* förrän utskottet talat; dit höra, vid sidan af Konungens propositioner, alla motioner på de ständiga utskottens områden. I den andra kan kammaren genast säga *nej, men icke ja*; af sammanhanget (jämför § 55) framgår att det här gäller motioner af natur att gå till tillfälligt utskott. I den tredje och lägsta graden kan kammaren omedelbart säga *både ja och nej*; det är i frågor, som röra den enskildt.

Felet, som vi velat beifra, är nu uppenbart. Det sitter i första graden här ofvan. Det är i hägnet af denna klausul, som okynnesinitiativet frodas. Men då ger sig också botemedlet af sig själf: vi behöfva endast degradera motionerna på de ständiga utskottens mark till andra graden och i paritet med motionerna till tillfälliga utskott. I och med detta beredes laglig möjlighet att afvisa okynnet vid dörren, äfven där det icke är oförenligt med grundlagens bokstaf. Riksdagsmannens formella motionsrätt lämnas af reformen orubbad, liksom talmannens grundlagsvakt.

I realiteten torde knappast något vara att invända mot denna lösning, nämligen om man vill själfva saken. Lösningen är effektiv, och den är demokratisk: den ställer den enskilde riksdagsmannen under hans kammares förmynderskap, på samma gång den bevarar kammarens oberoende af yttre band. Från den sidan torde saken vara klar. Men däremot möter på en annan sida betänkligheter, som icke få lämnas ur sikte, nämligen i förhållandet mellan kamrarna inbördes.

Om grundlagen här gjort en skillnad mellan de ärenden som tillhöra ständiga och de, som tillhöra tillfälliga utskott, så beror detta mindre på något slags rangordning dem emellan än på den reala olikheten, att de förra ligga under bägge kamrarnes samtida behandling, men de senare under en kammares i sänder; omedelbart afvisande af de senare berör således icke direkt något medkammares intresse, hvilket däremot kan sägas vara fallet beträffande de förra. Då uppstår frågan, om icke medkammarerna också bör hafva ett ord med i laget, innan en motion utestänges från behandling i ständigt utskott.

Detta synes desto mera lämpligt, som det onekligen blir ett väl stort språng på en gång, om det, som hittills varit en grundlaga rätt för enskild riksdagsman, nu skulle göras beroende på en enda kammares fria skön. Det kan icke förnekas, att en kammarmajoritet härmed skulle ges möjligheten och makten att, till äfventyrs under partiinflytelser, försvåra äfven ett redbart och gagnande reformarbete. Nu kan man säga, att en motion, som sålunda blifvit dräpt utan dom och rannsaking i ena kammaren, kan stå åter upp i den andra i skydd af en motsatt majoritet och sålunda i alla fall komma under utskotts utredning; men detta blir alltid en omväg,

som helst borde undvikas, och den enskilde förslagsställarens rätt är ju i alla händelser bra hårdt kringskuren.

En praktisk och försiktig politik synes således medföra, att bägge kamrarnes samstämmade beslut kräfvades för att hindra remiss af motion till ständigt utskott. Häraf följa en del konsekvenser. Väckes frågan samtidigt i bägge kamrarna, och den ena besluter afvisande men den andra remiss, så gäller den senares mening. Är frågan åter väckt i den ena kammaren ensam och denna kammare vill »a prima vista» slå ihjäl den, då måste frågan föreläggas äfven medkammaren, och blir ej afförd från dagordningen, förrän dess afvisande beslut supplerat den förras.

Det är möjligt att en sådan reform skulle kräva något tillägg till kamrarnes arbetsordningar. Tiden därtill är emellertid icke inne, förrän grundlagsfrågan kommer till afgörande. Denna grundlagsfråga har nu plats i § 56 riksdagsordningen, hvarjämte en mindre ändring påkallas äfven i § 58. Formuleringen torde, efter föregående principer, icke möta några svårigheter eller påkalla några särskilda kommentarier.

På grund af hvad som sålunda anförts få vi hemställa,

att Riksdagen måtte som hvilande till grundlagsenlig behandling för sin del antaga följande förslag till ändrad lydelse af riksdagsordningens §§ 56 och 58.

§ 56.

Konungens propositioner kunna icke till afgörande i kammare företagas, innan utskott däröfver afgifvit yttrande. Motion i ämne, som tillhör ständigt utskotts behandling, kan ej utan remiss till utskott bifallas, ej heller utan bägge kamrarnes beslut omedelbarligen afslås. Angår motion annat ämne, och rörer det ej kammaren enskildt, kan motionen likaledes icke utan remiss till utskott bifallas. Frågor, som röra någondera kammaren enskildt, må genast afgöras.

§ 58.

När proposition eller motion — — — — då sådan hänvisning bör ske, därest frågan ej nedlägges eller, i

den ordning § 56 stadgar, eljest blifver afgjord. Hvarje
— — — — uppehållas.

Uppstår — — — — afgöras.

Stockholm den 8 maj 1912.

Rudolf Kjellén.

Sam. Clason.

Hugo Fahlén.

G. Lagerbjelke.

K. v. Geijer.

August Bellinder.

L. E. Gezelius.

K. H. Bergendahl.

Aaby Ericsson.

Nr 113.

Af herr **Klefbeck**, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken.

Såsom framgår af ingressen till det anförande till statsrådsprotokollet, som åtföljer Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen nr 252 afl. $\frac{1}{5}$ den 19 april 1912 angående pensionsreglering för rektorerna vid de allmänna läroverken, hade flertalet af dessa läroverks rektorer i en till kungl. ecklesiastikdepartementet den 10 juni 1910 inkommen underdånig framställning bland annat jämväl hemställt, att lärare, som i minst 15 år innehaft förordnande som rektor, måtte, äfven om han vid afskedstagandet icke innehade dylikt förordnande, vid uppnådd pensionsålder komma i åtnjutande af rektorspension.

Detta önskemål har emellertid, liksom några andra samtidigt framställda sådana, icke nu blifvit för Riksdagen framlagdt, utan ansetts böra hvila, tills de framställningar, som i öfrigt inkommit till Kungl. Maj:t rörande förbättrade förhållanden för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken inom en nära framtid kunde blifva mogna till afgörande.